

OPOREZIVANJE DUHANA I DUHANSKIH PRERAĐEVINA U RH

Bonačić, Marlen

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:669712>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-21**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

**OPOREZIVANJE DUHANA I DUHANSKIH
PRERAĐEVINA U RH**

Mentor:

Mr.sc Letnić Renko

Studentica:

Marlen Bonačić,4155750

Split, rujan 2018.

Sadržaj:

1. Uvod

1.1. Definicija problema	4
1.2. Cilj rada.....	4
1.3. Metode rada	4
1.4. Struktura rada	4

2. Definiranje poreza i duhanskih preradevina

2.1. Što su porezi	5
2.2. Zašto moramo plaćati poreze	7
2.3. Porezni sustav u RH	9
2.4. Posebni porezi	14
2.5. Predmet oporezivanja duhanskih preradevina	16

3. Oporezivanje duhana i duhanskih preradevina u Hrvatskoj

3.1. Povijest oporezivanja duhanskih proizvoda u Hrvatskoj	16
3.2. Zakon o posebnom porezu na duhanske preradevine	17
3.2.1. Porezni obveznik	17
3.2.2. Visina poreza	18
3.2.3. Nastanak porezne obveze	22
3.2.4. Porezna oslobođanja	22
3.3. Obveza vođenja evidencija, izdavanja računa i izvješćivanja	23
3.4. Kaznene odredbe	23
3.5. Prihodi od trošarina na duhanske proizvode	25

4. Oporezivanje duhanskih proizvoda u EU	
4.1. Ograničenje duhanskih proizvoda unutar EU	26
4.2. Trošarine na duhanske proizvode u EU	27
5. Tržište duhana u Hrvatskoj	
5.1. Proizvodnja duhana u Hrvatskoj	28
5.2. Uzgoj duhana u Dalmaciji	29
5.2. Crno tržište duhana	30
6. Zaključak	32
7. Literatura	33
8. Sažetak	35

1. Uvod

1.1. Definicija problema

Porezi su jedan od prihoda države i najizdašniji javni prihod. U ovom radu definirat ćemo posebne poreze, kao i njihov nastanak, analizirati predmet oporezivanja duhanskih prerađevina. Želi se dati odgovor kako obračunati trošarinu na duhanske prerađevine i proizvode. Nadalje, prikazat će se oporezivanje duhana u Eurpskoj Uniji, ograničenja i trošarine duhanskih proizvoda.

1.2. Cilj rada

Cilj ovog rada je opisati Zakon kojim se uređuje plaćanje posebnog poreza na duhanske proizvode koje se proizvode i prodaju na carinskomu području Republike Hrvatske ili se uvoze na to područje. Opisat će se proizvodnja duhana u Hrvatskoj, uzgoj duhana u Dalmaciji kao i crno tržište duhana.

1.3. Metode rada

Za potrebe pisanja ovog rada koristit će se metoda analize koja se odnosi na raščlanjivanje složenih misaonih cjelina na jednostavnije sastavne dijelove. Nadalje, metodu klasifikacije, metodu eksplantacije koja objašnjava osnovne pojave te njihovu relaciju. Metoda komparacije, uspoređivanje istih ili srodnih činjenica tj. utvrđivanje njihove sličnosti, odnosno različitosti.

1.4. Struktura rada

Rad se uključivo s uvodom i zaključkom sastoji od šest cjelina. U uvodnom dijelu, u prvoj definiran je problem, cilj i metoda rada. U drugoj cjelini analizira se definiranje poreza i duhanskih prerađevina. U trećoj cjelini opisuje se povijest oporezivanje duhana i uredba o posebnom porezu na duhanske prerađevine. U četvrtom dijelu ukratko se opisuje oporezivanje, kao i ograničenja duhana u Europskoj Uniji. U petom dijelu ukratko je analizirano proizvodnja duhana i crno tržište. Šestu cjelinu čine zaključak gdje se nalaze stavovi o temi.

2. Definiranje poreza i duhanskih preradevina

2.1. Što su porezi

Porezi su obvezna davanja koja bez izravne i trenutne protuusluge država uzima od osoba i poduzeća da bi prikupljenim novcem financirala javne rashode.¹ Porezi su osnovni instrumenti prikupljanja javnih prihoda kojima suvremena država podmiruje rashode iz svoje nadležnosti – predstavljaju prinudan i bez protučinidbe izvršen transfer dijela imovine ekonomskih subjekata u korist institucija javne vlasti s ciljem ostvarenja funkcija u javnom sektoru i nesmetanog tijeka ekonomsko – reprodukcijskog ciklusa.² Porezi, prisilna davanja koja građani plaćaju državi ne dobivajući protunaknadu. U suvremenim državama porezi su najvažniji izvor državnih prihoda, a od ostalih vrsta drž. prihoda razlikuju se po tom što se prikupljaju na osnovi prisile i što nisu protunaknada za neku drž. uslugu. Nameću ih administrativne jedinice (država, lokalne vlasti), a ponekad i Crkva, radi pribavljanja sredstava za podmirivanje javnih potreba, primjerice za plaćanje vojske i policije, financiranje obrazovnoga sustava, izgradnju cesta i vodovoda te isplatu mirovina ili pomoći za nezaposlene i siromašne. Porezima se ugl. ne smatraju upravne pristojbe i kazne ni korisničke naknade, koje također mogu poslužiti u svrhu prikupljanja drž. prihoda, dok se doprinosi za soc. osiguranje (zdrastveno i mirovinsko osiguranje, zapošljavanje i slično) obično smatraju porezima jer su prisilne naravi te najčešće ne postoji izravna veza između njihova plaćanja i usluge osiguranja koju pruža država. Iako je svrha poreza ponajprije prikupljanje prihoda radi financiranja rashoda, tj. ostvarivanja fiskalnih ciljeva, oni se mogu primijeniti i kao instrument različitih ekon. politika. Tako porezi mogu utjecati na raspodjelu dohotka, ostvarivanje veće zaposlenosti ili stabilnost cijena.³ Porezi su nepovratni, derivativni, i prinudni prihod države koji se ubire na temelju financijskog suvereniteta države za koji se ne daje neposredna protunaknada i koji država ubire u javnom interesu kao novčani prihod prema načelu teritorijalnosti.⁴

¹ http://www.ijf.hr/porezni_vodic/2010.pdf

² https://www.veleri.hr/files/datotekep/nastavni_materijali/k_poduzetnistvo_2/4%20-%20Porezi%20-%20definicija,%20obiljezja,%20klasifikacija,%20opravdanje.pdf

³ <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=49530>

⁴ https://www.veleri.hr/files/datotekep/nastavni_materijali/k_poduzetnistvo_2/4%20-%20Porezi%20-%20definicija,%20obiljezja,%20klasifikacija,%20opravdanje.pdf

Osnovna obilježja poreza u suvremenim državama:

- Prisilnost poreza – porezi su prisilni prihod države. Očituje se u trenutku dospijeca porezne obveze – sankcije uslijed neplaćanja. Obilježje prisilnosti u suvremenim državama različito je od onoga ranije i to zbog razlika u društveno – političkom uređenju tijekom njezina povijesnog razvoja. Uvođenje porezne obveze na temelju: sile, dogovora- ugovora, pristanka.
- Derivatnost (izvedenost) poreza – porezi su derivativni prihodi države – država ubire poreze temeljem svojeg financijskog (poreznog) suvereniteta, tj. prava da sama regulira materiju oporezivanja. Država je ovlaštena da uređuje i regulira aktivnosti iz svoje nadležnosti i to čini donošenjem i primjenom pravnih akata – oporezivanjem država izvodi svoju ekonomsku snagu (svoje prihode) stoga se oni nazivaju izvedenim (derivativnim) prihodima države (prihodima kod kojih je došlo do promjene vlasništva nad njima).
- Nepovratnost poreza ima trajni karakter (za razliku od npr. javnog zajma čije je obilježje samo privremena promjena privatnog u javno vlasništvo). Obilježje nepovratnosti temelji se na trajnoj promjeni vlasničkih odnosa nad iznosima koje država ubire od fizičkih i pravnih osoba. Prihodi koje država ubire od poreznih obveznika postaju njezino vlasništvo i ona ih rabi (u pravilu) za financiranje zadataka i mjera iz svoje nadležnosti (nepovratno njima raspolaže anagažirajući ih za pokrivanje državnih rashoda)
- Odsutnost neposredne naknade – Porezi nisu naknada za korištenje usluge (javno dobro) koje pruža i financira država u okviru svojih nadležnosti – obrana zemlje, usluge pravosuđa, usluge policije i sl. Pravo na korištenje javnog dobra ima svatko neovisno o tome je li platio porez i u kojem iznosu. Porezima se financiraju javni rashodi, odnosno prikupljeni prihodi služe za financiranje javnih potreba.
- Nedestiniranost poreza – Obilježje nedestiniranosti poreza proistječe iz namjene trošenja iznosa ubranih oporezivanjem. Načelo nedestiniranosti prihvaćeno je stoga što bi bilo gotovo nemoguće uvijek i u svakoj prilici za svaki porezni oblik utvrditi iznos koji će njegovom primjenom biti ubran, iz čega proizlazi poteškoća da se prihodi od pojedinih poreza vežu uz točno unaprijed utvrđen rashod.⁵

⁵ https://www.veleri.hr/files/datotekep/nastavni_materijali/k_poduzetnistvo_2/4%20-%20Porezi%20-%20definicija,%20obiljezja,%20klasifikacija,%20opravdanje.pdf

- Porezi su novčani prihod države – U poreznim sustavima suvremenih država porezi su u svom pretežitom dijelu prihodi u novcu. Tijekom povijesti porezni su se prihodi velikim dijelom ubirali u naturi ili se porezna obveza podmirivala radom. Razvoj novčane privrede omogućio je transformaciju poreza iz naturalnih u novčana davanja.
- Načelo teritorijalnosti – Pri utvrđivanju porezne obveze relevantnim se smatra teritorijalna pripadnost, a ne državljanstvo. Teritorijalna pripadnost podrazumijeva da porez se plaća u zemlji gdje je osoba ostvarila dohodak ili posjeduje imovinu, odnosno gdje se odvija promet. Načelo neograničene porezne obveze znači da tereti sve osobe s prebivalištem u zemlji koja je uvela poreznu obvezu, a koje ostvaruju prihode i u zemlji i inozemstvu – da bi se izbjeglo dvostruko oporezivanje, sklapaju se ugovori.⁶

Svi moramo plaćati dio svojih prihoda državi da bi nam ona zauzvrat osigurala javne usluge kao što su obrazovanje, zdravstvena zaštita, javna sigurnost, briga za starije i sl. Porezi su obvezna davanja, kada jednom dospiju na naplatu trebaju biti i uplaćeni državi. U suprotnome država može prisilom ostvariti svoje pravo.⁷

2.2. Zašto moramo plaćati poreze

Oporezivanje je način ubiranja sredstava za financiranje javnih rashoda za dobra i usluge kojima se koristimo. Svaka aktivnost vezana za robe i usluge prati neka vrsta poreza. Porezi su cijena javnih dobara kojima se koristimo svakodnevno, vrlo često i ne pitamo kolika je njihova cijena. Javna su dobra npr. javna zdravstvena zaštita, javno obrazovanje, sigurnost, red u prometu, muzeji, parkovi, čisti zrak i sl. Da bi sve funkcioniralo, plaćamo poreze. Poreznici su svugdje oko nas: porez na dohodak i doprinosi uštežu se izravno iz plaće, porez na dodanu vrijednost povećava cijenu robe, porez na promet nekretnine plaćamo kada kupujemo stan, trošarinu kada automobil punimo benzinom.⁸

⁶ https://www.veleri.hr/files/datotekep/nastavni_materijali/k_poduzetnistvo_2/4%20-%20Porezi%20-%20definicija,%20obilježja,%20klasifikacija,%20opravdanje.pdf

⁷ http://www.ijf.hr/porezni_vodic/2010.pdf

⁸ http://www.ijf.hr/porezni_vodic/2010.pdf

Porezi umanjuju ekonomsku korist poreznog obveznika, a državi predstavlja prihod i stoga se opravdano pojavilo pitanje s kojim to pravom država uvodi poreze. Porezi umanjivaju platežnu moć poreznog obveznika, i također umanjuje osobnu potrošnju, privatne investicije i štednju. Sav novac koji je skupljen kroz porez, država koristi u svoje svrhe koja može bit opravdana ili neopravdana s obzirom na valjanosti investicije odnosno svrhe potrošnje. Postoji mnogo teorija u kojima se opravdava valjanosti poreza, a od kojih su navedene sljedeće:⁹

- Teorija sile – Iz ove teorije proizlazi stav da poreze ne plaća slobodno stanovništvo jer je porez smatran manifestacijom podčinjenosti.
- Teorija ugovora – Opravdavalo se ubiranje poreza od slobodnog stanovništva države srednjeg vijeka – feudalizma. Teorija je nastala kada su porezi još bili povremeni, sporadični i namjenski prihodi za čije plaćanje nisu bili obvezni svi stanovnici.
- Teorija cijene – Zagovornici ove teorije su tumačili da poreze treba smatrati cijenom, tj. naknadom koja se na načelu do ut des (dajem da daš, ja tebi, ti meni) plaća državi za usluge koje ona čini. Država prodaje usluge temeljem čijeg obavljanja ima troškove koje porezni obveznik kupuje za cijenu koja je izražena porezom. Teorija cijene ima dvije podvrste teorija a to su teorija osiguranja i teorija uživanja.
- Teorija osiguranja – Prema teoriji osiguranja porezi su cijena koju porezni obveznici plaćaju državi koja im u okviru svojih nadležnosti čini uslugu što se sastoji u osiguranju njihova fizičkog integriteta i zaštiti njihove imovine. Porezi su s ovog gledišta premije za osobno i imovinsko osiguranje – materijalna i osobna sigurnost garantirana.
- Teorija uživanja – Prema teoriji uživanja potrebu plaćanja poreza obrazlaže se činjenicom da država svojom aktivnošću omogućuje poreznim obveznicima da neometano od drugih uživaju dobra (dohodak, imovinu) koja ima stoji na raspolaganju, štiti granice i unutarnji poredak koje omogućuje uživanja dobara.
- Teorija reprodukcije poreza – U ovoj teoriji sadržan je zahtjev da se porezi ubiru i troše tako da se posredno vrate poreznim obveznicima, a to će biti moguće onda kad se iznosi prikupljeni oporezivanjem upotrijebe tako da omoguće povećanje dohotka poreznih obveznika te će se onda moći ubrati i veći iznos od poreznog obveznika.¹⁰

⁹ https://hr.wikipedia.org/wiki/Porez#Opravdanost_oporezivanja

¹⁰ https://www.veleri.hr/files/datotekep/nastavni_materijali/k_poduzetnistvo_2/4%20-%20Porezi%20-%20definicija,%20obiljezja,%20klasifikacija,%20opravdanje.pdf

- Organska teorija – Prema ovoj teoriji država se javlja kao potrebna i prirodna društvena institucija bez koje bi bila ugrožena egzistencija društva i ekonomski napredak, stoga je zadatak građana da plaćajući porez održavaju državu. Porezi izviru iz postojanja države i omogućuju njezino održavanje.
- Teorija žrtve – Život u organiziranoj zajednici zahtjeva da se izdvoje sredstva za podmirenje troškova koji osiguravaju postojanje i funkcioniranje države.
- Suvremena teorija – U suvremenim demokratskim državama nema potrebe za opravdavanjem oporezivanja jer je postojanje države s ciljem zadovoljenja javnih potreba nužno i jasno samo po sebi neupitno. Politička situacija, programi stranaka vezani uz definiranje zadaća i ciljeva utječu na porezni sustav i poreznu politiku, a time i na porezno opterećenje poreznih obveznika te socijalne, ekonomske i političke posljedice.¹¹

2.3. Porezni sustav u RH

Porezni sustav Republike Hrvatske suvremen je sustav, usklađen sa smjernicama Europske Unije i sličan poreznim sustavima država članica. Pravni izvori poreznih obveza i prava za porezne obveznike i tijela državne uprave su Ustav Republike Hrvatske, Opći porezni zakon te ostali zakoni koji pojedinačno reguliraju ovaj sustav. Ustavom su propisana osnovna načela oporezivanja u Republici Hrvatskoj te obveza sudjelovanja u podmirivanju javnih rashoda (načela jednakosti, pravednosti i univerzalnosti), dok su ostala načela, prava i obveze iz odnosa između poreznih obveznika i poreznih tijela uređeni Općim poreznim zakonom. Republika Hrvatska primjenjuje 57 Ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja koje je sklopila preuzela, te koji čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske na način da su po pravnoj snazi iznad zakona.¹²

¹¹ https://www.veleri.hr/files/datotekep/nastavni_materijali/k_poduzetnistvo_2/4%20-%20Porezi%20-%20definicija,%20obiljezja,%20klasifikacija,%20opravdanje.pdf

¹² https://www.pravo.unizg.hr/download/repository/POREZNI_SUSTAV_RH_JB2_2015.pdf

Klasifikacija poreza:

- Subjektivni (osobni, personalni) i objektivni (stvarni, realni)
- Sintetički i analitički
- Reparticijski (kontingentni) i kvotni
- Fundirani i nefundirani
- Katastarski i tarifni
- Opći i namjenski
- Redovni i izvanredni
- Osnovni i dopunski
- Posredni (indirektni) i neposredni (direktni)¹³

Najpoznatija podjela poreza: posredni (indirektni, neizravni) i neposredni (direktni, izravni).

Postoji više teorija o podjeli poreza na neposredne i posredne:

- Fiziokratska – izravni porez onaj koji se ubire od zemljoradnje, ostali posredni; samo zemljoradnja je izvor nove vrijednosti, dok ostale djelatnosti ne stvaraju višak vrijednosti te prevaljuju porezni teret na poljoprivredu – neizravni
- Njemačka – Tko prema intenciji zakonodavca snosi porezni teret; neposredan je porez koji porezni obveznik snosi izravno, izravno plaća; posredan porez koji porezni obveznik snosi posredno – sa svoje ekonomske snage prevale porez na ekonomsku snagu druge osobe;
- Hoffmannova – temeljena na stalnim i promjenjivim poreznim izvorima; izravni porezi iz stalnih izvora (imovina, dohodak); neizravni porezi iz promjenjivih izvora (nasljedstva, darovi, potrošnja)
- Schaffleova – s obzirom na način na koji se manifestira porezna snaga – direktno kad se preko nje vidi porezni izvor (dohodak, imovina, prihodi), indirektno kada se pojedini porezni izvori iskorištavaju u procesu potrošnje (uporabom navedenih oblika u fazi potrošnje – izvor iz kojeg proizlaze sredstva za potrošnju nije vidljiv jer se trošiti može i imovina i dohodak i prihod i kredit)¹⁴

¹³ https://www.veleri.hr/files/datotekep/nastavni_materijali/k_poduzetnistvo_2/4%20-%20Porezi%20-%20definicija,%20obiljezja,%20klasifikacija,%20opravdanje.pdf

¹⁴ https://www.veleri.hr/files/datotekep/nastavni_materijali/k_poduzetnistvo_2/4%20-%20Porezi%20-%20definicija,%20obiljezja,%20klasifikacija,%20opravdanje.pdf

Hrvatski porezni sustav utemeljen je na skupu izravnih i neizravnih poreza predloženih u sljedećoj tablici:

Tablica 1: Temeljni izravni i neizravni porezi

Temeljni izravni porezi	Temeljni neizravni porezi
Porez na dobit	Porez na dodanu vrijednost
Porez na dohodak	Trošarine
Prerez porezu na dohodak	Porez na promet nekretnina

Izvor: http://www.ijf.hr/porezni_vodic/2010.pdf

Neposredni su porezi oni koje porezni obveznik neposredno plaća i nije u mogućnosti prevaliti ih na neki drugi porezni subjekt.

Posredni su porezi oni koje je moguće prevaliti; zahvaćanje porezne snage kroz čin potrošnje gdje je moguće i prevaliti porezni teret.¹⁵

¹⁵ https://www.veleri.hr/files/datotekep/nastavni_materijali/k_poduzetnistvo_2/4%20-%20Porezi%20-%20definicija,%20obiljezja,%20klasifikacija,%20opravdanje.pdf

Tablica 2: Porezni sustav Republike Hrvatske

1. Državni porezi	1.1. Porez na dodanu vrijednost 1.2. Porez na dobit 1.3. Posebni porezi i trošarine	1.3.1. Posebni porez na motorna vozila 1.3.2. Posebni porez na kavu i bezalkoholna pića 1.3.3. Porez na premije osiguranja od automobilske odgovornosti i premije kasko osiguranja cestovnih vozila 1.3.4. Oporezivanje alkohola, alkoholnih pića, duhanskih proizvoda, energenata i električne energije
2. Županijski porezi	2.1. Porez na nasljedstvo i darove 2.2. Porez na cestovna motorna vozila 2.3. Porez na plovila 2.4. Porez na automate za zabavne igre	
3. Gradski ili općinski porezi	3.1. Priraz porezu na dohodak 3.2. Porez na potrošnju 3.3. Porez na kuće za odmor 3.4. Porez na korištenje javnih površina 3.5. Porez na promet nekretnina	
4. Zajednički porezi	4.1. Porez na dohodak	

Izvor: https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/naslovna_tablica_psrh.aspx

Nastavak tablice 2: Porezni sustav Republike Hrvatske

5. Porezi na dobitke od igara na sreću i naknade na priređivanje igara na sreću	5.1. Lutrijske igre 5.2. Igre u casinima 5.3. Igre klađenja 5.4. Igre na sreću na automatima 5.5. Naknada za priređivanje prigodnih jednokratnih igara na sreću	5.1.1. Mjesečna naknada za priređivanje lutrijskih igara 5.1.2. Porez na dobitke od lutrijskih igara na sreću 5.3.1. Naknade za priređivanje klađenje 5.3.2. Porez na dobitke od igara klađenja
6. Naknada za priređivanje nagradnih igara	6.1. Propisana uplata priređivača nagradnih igara u korist Hrvatskog crvenog križa	

Izvor: https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/naslovna_tablica_psrh.aspx

Dok državni porezi pripadaju u cijelosti državnom proračunu, županijski porezi pripadaju županijskim proračunima a gradski ili općinski porezi proračunima grada ili općina. Iznimno, prihod od poreza na dohodak po osnovi kamata na štednju prihod je državnog proračuna. Prihodi od poreza na dohodak dijeli se između države, općine, grada i županije, dok se porez na promet nekretnina dijeli između države, općine i grada.¹⁶

¹⁶ https://www.pravo.unizg.hr/download/repository/POREZNI_SUSTAV_RH_JB2_2015.pdf

2.3. Posebni porezi

Posebni porezi, akcize ili trošarine jedan su od najstarijih poreznih oblika. Sam naziv akciza (excise tax) potječe iz 16. stoljeća kada su u Nizozemskoj posebnim porezom koji se nazivao excijsen oporezivani pivo, šećer, sol i alkoholna pića, a pretpostavlja se da riječ potječe od starofrancuske riječi assise (sjednica, odluka, ugovor, namirenje računa ili duga, oporezivanje) (Merriam-Webster, 2002). Primjer Nizozemske ubrzo slijede Njemačka i Engleska (uključujući i engleske kolonije) te ostale europske zemlje. U 19. stoljeću trošarine su bile dio sustava općeg poreza na dobra i usluge koji se od početka 20. stoljeća transformira u opći porez na potrošnju, odnosno od 1960-ih u porez na dodanu vrijednost. Danas su u gotovo svim suvremenim poreznim sustavima uvedeni posebni porezi ili trošarine. Proizvode koji se oporezuju trošarinama možemo svrstati u tri osnovne skupine: alkoholne proizvode, energente i duhanske proizvode, a one se proširuju nizom drugih proizvoda i znatno se razlikuju od države do države. Broj uvedenih trošarina kreće se od samo nekoliko proizvoda pa sve do podugačke liste s više od dvadeset različitih proizvoda: kave, sladoleda, televizora i videoaparata, kućanskih aparata, šibica, upaljača, lososa, šećera, čaja, kozmetičkih proizvoda, električnih žarulja, insekticida, herbicida pa do igračih karata, banana, kakaoa i maslinova ulja. Porez se obračunava u apsolutnom iznosu po jedinici mjere proizvoda (kilogramu, litri, komadu i sl.), ili u određenom postotku prodajne cijene. Razlozi uvođenja trošarina brojni su (fiskalni, socijalni, zdravstveni, ekološki). Prednost tih poreza u odnosu prema drugima jest jednostavnost ubiranja, mali broj poreznih obveznika, a jedan su od najznačajnijih fiskalnih prihoda.¹⁷

Posebnim porezima (ili trošarinama odnosno akcizama) oporezuje se promet određenih proizvoda, a plaćaju ih proizvođači ili uvoznici, i to u apsolutnom iznosu po jedinici mjere tog proizvoda (kilogramu, litri, komadu, od postotku od cijene i sl.). Razlozi njihova ubiranja su brojni (socijalni, zdravstveni, ekološki, fiskalni). Prednost tih poreza u odnosu prema drugim porezima jest jednostavnost ubiranja, mali broj poreznih obveznika i izdašnost.¹⁸

¹⁷ <http://www.ijf.hr/trosarine/uvod.pdf>

¹⁸ http://www.ijf.hr/porezni_vodic/2010.pdf

U Hrvatskoj je od 1994. uvedeno devet trošarina (na kavu, naftne derivate, alkohol i alkoholna pića, duhanske prerađevine, pivo, bazalkoholna pića, osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove, luksuzne proizvode, premije osiguranja od automobilske odgovornosti). Broj trošarina u Hrvatskoj znatno je manji od broja trošarina u većini zemalja EU, gdje se u nekima od njih oporezuje i do 20 i više različitih proizvoda (Francuska, Danska) iako svugdje nije riječ o klasičnim trošarinama nego i o nekim posebnim davanjima ili naknadama. Trošarine u Hrvatskoj nakon poreza na dodanu vrijednost čine drugi po veličini prihod državnog proračuna. Trošarine u Hrvatskoj plaćaju proizvođači i uvoznici te oni koji nabavljaju ili primaju te proizvode iz inozemstva, osim onih koji su prema carinskim propisima oslobođeni takvog plaćanja. Treba naglasiti kako je iznimka posebni porez na promet rabljenih automobila, koji nije trošarina nego porez na promet, a plaćaju ga kupci tih automobila. Postupak oporezivanja od 1. siječnja 2002. provodi Carinska uprava.¹⁹

Prednost trošarina u odnosu prema drugim porezima jest jednostavnost ubiranja, mali broj poreznih obveznika i izdašnost. Zakon o trošarinama obuhvaća tzv. harmonizirane trošarine EU, a to su trošarine na alkohol i alkoholna pića (uključujući pivo), duhanske proizvode, energente i električnu energiju. Drugi dio obuhvaća ostale trošarine koje nisu predmetom harmonizacije s europskim sustavom oporezivanja trošarina. I u ostalim zemljama EU postoje i druge trošarine koje svaka zemlja slobodno uvodi ako nisu u suprotnosti s načelima funkcioniranja zajedničkog tržišta.²⁰

¹⁹ <http://www.ijf.hr/trosarine/uvod.pdf>

²⁰ http://www.ijf.hr/porezni_vodic/2010.pdf

2.4. Predmet oporezivanja duhanskih preradevina

Predmetom oporezivanja u smislu noveliranih odredbi Zakona o trošarinama smatraju se proizvodi namijenjeni udisanju pare, bez procesa i izgaranja, a koji se mogu smatrati supstitutima za duhanske preradevine (podrazumijeva cigarete, cigare, cigarilose, sitno rezani i ostali duhan za pušenje) i odnose se na: prerađeni duhan namijenjen zagrijavanju, tekućinu namijenjenu konzumiranju u elektroničkoj cigareti, druge proizvode koji udovoljavaju naprijed navedenim karakteristikama, a nisu grijani duhanski proizvod odnosno e- tekućina, i nalaze se u prometu na tržištu Republike Hrvatske (novi duhanski proizvodi).

3. Oporezivanje duhana i duhanskih preradevina u Hrvatskoj

3.1. Povijest oporezivanja duhanskih proizvoda u Hrvatskoj

U Hrvatskoj je prva trošarina na kavu uvedena u srpnju 1993. godine. Godinu dana nakon toga uvode se trošarine na naftne derivate, duhanske proizvode, alkohol, pivo, bezalkoholna pića, osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove. Trošarine na luksuzne proizvode uvedena je u listopadu 1999. godine, a potom 2002. trošarina na premije osiguranja i kasko osiguranja cestovnih motornih vozila. Zakonima o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na duhanske proizvode koji su doneseni u 2009. zepočelo je usklađivanje hrvatskoga trošarinskog zakonodavstva sa zakonodavstvom EU. Promijenjena je porezna osnovica i uvedena dvokomponentna visina posebnog poreza na cigarete. Od 1.siječnja 2010. oporezivanje duhanskih proizvoda provodi se prema Zakonu o trošarinama.²¹

²¹ http://www.ijf.hr/porezni_vodic/2010.pdf

3.2. Zakon o posebnom porezu na duhanske prerađevine

Primjenjuje se od 16. lipnja 1994. na duhanske prerađevine.

Ovim se Zakonom uređuje plaćanje posebnog poreza na duhanske proizvode koji se proizvode i prodaju na cionskomu području Republike Hrvatske ili se uvoze ne to području

Posebni porez na duhanske proizvode prihod je državnog proračuna.²²

3.2.1. Porezni obveznik

Trošarinski obveznici obračunavanja i plaćanja trošarine postaju osobe koje puštaju u potrošnju na teritoriju Republike Hrvatske grijani duhanski proizvod, e- tekućinu i novi duhanski proizvod i iste su obvezne carinskom uredu nadležnom prema sjedištu, odnosno prebivalištu podnijeti prijavu za upis u registar trošarinskih obveznika, i to najkasnije osam dana prije prvog puštanja proizvoda u potrošnju. Osobe koje već imaju trošarinski status (ovlašteni držatelj trošarinskog skladišta na duhanske prerađevine) i koje puštaju u potrošnju na teritoriju Republike Hrvatske navedene duhanske proizvode obvezni su prijaviti promjenu podataka u registru trošarinskih obveznika najkasnije osam dana prije prvog puštanja proizvoda u potrošnju. Trošarinski obveznici duhanskih proizvoda dostavljaju nadležnom carinskom uredu do zadnjeg dana u tekućem mjesecu po isteku obračunskog razdoblja mjesečno izvješće u kojem iskazuju obračunatu trošarinu za sve obveze nastale obračunskom razdoblju od prvog do posljednjeg dana u mjesecu, kao i podatke o stanju zaliha, primljenim, unesenim, proizvedenim, otpremljenim i uvezenim proizvodima.²³

²² http://porezi.net/zakoni/b_Trosarine/Zakon_o_osebom_porezu_na_duhanske_proizvode.htm

²³ http://porezi.net/zakoni/b_Trosarine/Zakon_o_osebom_porezu_na_duhanske_proizvode.htm

3.2.2. Visina poreza

Duhanske preradevine i duhanski proizvodi

Tablica 3: Visina trošarina na duhanske preradevine

DUHANSKE PRERAĐEVINE	
Predmet oporezivanja	Visina trošarine
Cigarete	Specifična trošarina 310,00 kn za 1000 komada cigareta i proporcionalana trošarina 34 % od MPC Minimalna trošarina iznosi 696,00 kn/1000 komada
Cigare	600,00 kn za 1 kg
Cigarilosi	600,00 kn za 1000 komada
Sitno rezani duhan	600,00 kn za 1 kg
Ostali duhan za pušenje	600,00 kn za 1 kg

Izvor: Ministarstvo financija: Carinska uprava ²⁴

²⁴ <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/visine-i-nacin-obracuna-trosarina-posebnih-poreza/duhanske-preradjevine-i-duhanski-proizvodi/3630>

Tablica 4: Trošarina na duhanske proizvode

Duhanski proizvodi	
E- tekućine	Specifična trošarina 0,00 kn za 1 ml
Grijani duhanski proizvod	Prema visini trošarine propisanoj za ostali duhan za pušenje – 600,00 kn za 1 kg
Novi duhanski proizvodi	Prema visini trošarine propisanoj za ostali duhan za pušenje- 600,00 kn za kg

Izvor: Ministarstvo financija: Carinska uprava

Trošarinska osnovica:

- Na cigarete je 1000 komada i maloprodajna cijena
- Na cigare i cigarilose je 1.000 komada
- Na sitno rezani duhan za savijanje cigareta je jedan kilogram
- Na ostali duhan za pušenje je jedan kilogram
- Na e- tekućine je 1 ml
- Na grijani duhanski proizvod je jedan kilogram
- Na novi duhanski proizvod je jedan kilogram ²⁵

²⁵ <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/visine-i-nacin-obracuna-trosarina-posebnih-poreza/duhanske-preradjevine-i-duhanski-proizvodi/3630>

Primjer obračuna trošarine na duhanske prerađevine i duhanske proizvode

Cigarete

Za obračun trošarine na cigarete potrebno je koristiti tabelarni prikaz Podaci o prijavljenim maloprodajnim cijenama cigareta .

Primjer

Obračun trošarine na 1000 komada cigareta marke RONHILL SHELL WHITE čija je maloprodajna cijena važeća na dan ovoga obračuna (08.01.2017.) iznosila 25,00 kn te paketić sadrži 20 komada cigareta.

Propisana visina trošarine na cigarete iznosi:

- Specifična trošarina: 275,00 kn/1000 komada
- Proporcionalna trošarina: 36% od maloprodajne cijene

Formule:

Specifična trošarina po paketiću=(specifična trošarina na 1000 komada/1000 komada) x broj komada u paketiću

Proporcionalna trošarina po paketiću= 36% x maloprodajna cijena po paketiću

Ukupna trošarina po paketiću= specifična trošarina po paketiću+proporcionalna trošarina po paketiću

Ukupna trošarina na broj komada za koji se vrši obračun = (ukupna trošarina po paketiću/ broj komada u paketiću) x broj komada za koji se vrši obračun²⁶

²⁶<https://carina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Trosarine/Propisi/Duhanske%20preradevine/11.12.2017.Obra%C4%8Dun%20tro%C5%A1arine%20na%20duhanske%20prera%C4%91evine%20i%20duhanske%20proizvo de.pdf>

Unesemo li podatke u gore navedene formule obračun trošarine izgleda ovako:

$$\begin{aligned}\text{Specifična trošarina po paketiću} &= (275,00\text{kn}/1000 \text{ komada}) \times 20 \text{ komada} \\ &= 0,275 \text{ kn} \times 20 \text{ komada} = 5,50 \text{ kn}\end{aligned}$$

$$\text{Proporcionalna trošarina po paketiću} = 36\% \times 25,00 \text{ kn} = 9,00 \text{ kn}$$

$$\text{Ukupna trošarina po paketiću} = 5,50 \text{ kn} + 9,00 \text{ kn} = 14,50 \text{ kn}$$

$$\text{Ukupna trošarina na 1000 komada} = (14,50 \text{ kn}/20 \text{ komada}) \times 1000 \text{ komada} = 725,00 \text{ kn}^{27}$$

Duhanski proizvodi – E- tekućine

Obračun trošarine na 1 pakiranje koje sadrži 30 ml e- tekućine.

Trošarina se obračunava kao specifična trošarina propisana za 1 mililitar i iznosi 0,00 kn.

Formula:

Specifična trošarina po pakiranju = specifična trošarina za 1 ml x ml u pakiranju

$$\text{Specifična trošarina po pakiranju} = 0,00 \text{ kn} / 1\text{ml} \times 30 \text{ ml} = 0,00 \text{ kn}^{28}$$

²⁷

<https://carina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Trosarine/Propisi/Duhanske%20preradevine/11.12.2017.Obra%C4%8Dun%20tro%C5%A1arine%20na%20duhanske%20prera%C4%91evine%20i%20duhanske%20proizvod e.pdf>

²⁸

<https://carina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Trosarine/Propisi/Duhanske%20preradevine/11.12.2017.Obra%C4%8Dun%20tro%C5%A1arine%20na%20duhanske%20prera%C4%91evine%20i%20duhanske%20proizvod e.pdf>

3.2.3. Nastanak porezne obveze

Obveza plaćanja posebnog poreza nastaje preuzimanjem nadzornih markica. Duhanski proizvodi koji su u prometu na carinskomu području Republike Hrvatske moraju biti označeni nadzornom markicom Ministarstva financija, koja uz tekst >>Republika Hrvatska – Ministarstvo financija << mora imati naznačene riječi >> za izvoz << na hrvatskom jeziku ili jednom od stranih jezika, slovnu oznaku serije i broj. Nadzorne markice obveznici posebnog poreza na duhanske proizvode moraju nalijepiti na paketić za prodaju na malo ispod celofanskog ili drugog papira kojim je obložen paketić duhanskih proizvoda tako da se vide i pri otvaranju prekinu. Duhanski proizvod bez nadzornih markica smatraju se proizvodima na koje nije obračunat i plaćen porez te se njihovo puštanje u promet i kupovina smatraju protuzakonitima. Iznimno, proizvodi koji se izvoze mogu biti obilježeni oznakom koju zahtijeva zemlja uvoznica, što mora biti dokumentirano dokazom o preuzimanju markica ili drugim odgovarajućim dokumentom.²⁹

3.2.4. Porezna oslobođanja

Posebni porez na duhanske proizvode ne plaća se na:

- 1) Duhanske proizvode koji se izvoze ako je izvoz obavljen na osnovi odobrenja Ministarstva financija
- 2) Duhanske proizvode koji se pod poreznim nadzorom uništavaju ili čine neupotrebljivim za maloprodaju
- 3) Proizvode koji se uvoze, za koje je Carinskim zakonom propisano oslobođanje od plaćanja carina
- 4) Proizvode namijenjene analizi kvalitete ili proizvode za znanstvena istraživanja
- 5) Cigarete koje se za vlastitu uporabu proizvode ručno
- 6) Duhanske proizvode koji se isporučuju diplomatskom i konzularnom predstavništvu
- 7) Duhanske proizvode koji se isporučuju osobama koje su na temelju potvrde ovlaštenog tijela oslobođene plaćanja posebnog poreza
- 8) Duhanske proizvode koji se isporučuju iz carinskoga skladišta u slobodne carinske prodavaonice radi prodaje putnicima koji odlaze u inozemstvo
- 9) Duhanske proizvode koji se isporučuju radi opskrbljivanja brodova i zrakoplova³⁰

²⁹ http://porezi.net/zakoni/b_Trosarine/Zakon_o_osebnom_porezu_na_duhanske_proizvode.htm

³⁰ http://porezi.net/zakoni/b_Trosarine/Zakon_o_osebnom_porezu_na_duhanske_proizvode.htm

3.3. Obveza vođenja evidencija, izdavanja računa i izvješćivanja

Porezni obveznici koji proizvode, izvoze, uvoze i prodaju duhanske proizvode obvezni su voditi dnevne evidencije o njihovoj proizvodnji, prometu i stanju. Porezni obveznici za svaki pojedinačno ostvareni promet duhanskih proizvoda moraju kupcu izdati račun o vrsti, količini, jediničnoj cijeni i ukupnoj vrijednosti tih proizvoda. Na računu za duhanske proizvode namijenjene izvozu moraju navesti broj i datum odobrenja za izvoz³¹.

3.4. Kaznene odredbe

Novčanom kaznom od 500,00 do 1.000.000,00 kuna za prekršaj će se kazniti pravna ili fizička osoba:

- 1) Ako ne uplati posebni porez, netočno ga uplati ili ga ne uplati u roku (članak 11. stavak 1. 2. i 3.)
- 2) Ako uveze, odnosno izveze duhanske proizvode bez odobrenja Ministarstva financija (članak 14.)
- 3) Ako u promet stavi duhanske proizvode koji nisu pakirani u paketićima za prodaju na malo (članak 15. stavak 1. i 2.)
- 4) Ako utvrđene maloprodajne cijene duhanskih proizvoda ne prijavi Ministarstvu financija – Središnjem uredu Carinske uprave (članak 16. stavak2.)
- 5) Ako duhanske proizvode prodaje po cijenama nižim i višim od prijavljenih (članak 16. stavak 3.)
- 6) Ako duhanske proizvode stavi u promet bez nadzornih ili identifikacijskih markica (članak 17. stavak 1.,2.,3.,4, i7.)
- 7) Ako duhanski proizvodi namijenjeni izvozu nemaju oznaku zemlje uvoznice (članak 17. stavak 4.,5. i 6.)
- 8) Ako neovlašteno tiska ili izrađuje porezne markice ili ih stavi u promet (članak 18.stavak 3.)
- 9) Ako prodaje na mjestima koja su određena kao tržnica (članak 15.stavak3.)³²

³¹ http://porezi.net/zakoni/b_Trosarine/Zakon_o_osebnom_porezu_na_duhanske_proizvode.htm

³² http://porezi.net/zakoni/b_Trosarine/Zakon_o_osebnom_porezu_na_duhanske_proizvode.htm

Uz novčanu kaznu, pravnoj ili fizičkoj osobi bit će izrečene zaštitne mjere:

- 1) Oduzimanje duhanskih proizvoda kojima je učinjen prekršaj
- 2) Oduzimanje imovinske koristi ostvarene prekršajima

Pored zaštitnih mjera, poreznom obvezniku mogu se izreći i zabrana proizvodnje i prometa duhanskih proizvoda do godine dana, oduzimanje odobrenja za uvoz ili izvoz i zatvaranje prodajnog prostora.

Novčanom kaznom od 20.000,00 do 1.000.000,00 kuna za prekršaj će se kazniti pravna ili fizička osoba:

- 1) Ako ne vodi evidencije o proizvodnji, izvozu, uvozu i prodaji, prometu i stanju duhanskih proizvoda (članak 21.)
- 2) Ako na računu ne navede broj i datum odobrenja za izvoz (članak 22. stavak 1., 2.)
- 3) Ako namjerno odšteti nadzorne markice (članak 24. stavak 2.)
- 4) Ako podnese netočno izvješće o zalihama duhana, proizvodnji, prodaji i stanju zaliha duhanskih proizvoda (članak 23. stavak 1., 2., 3. i 4.)
- 5) Ako ne podnese izvješće s propisanim izvoznim dokumentima (članak 23. stavak 5.)³³

³³ http://porezi.net/zakoni/b_Trosarine/Zakon_o_osebom_porezu_na_duhanske_proizvode.htm

3.5. Prihodi od trošarina na duhanske proizvode

Prihodi od trošarina na duhanske proizvode u proteklom desetogodišnjem razdoblju kontinuirano rastu iako je udio ukupno naplaćenim trošarinama u 2004. godini gotovo upola manji negoli u 1994. godini. Niže ostvarenje prihoda od trošarina na duhanske proizvode od planiranoga zabilježeno je u 2003. godini, i to za 122 milijuna kuna, premda su prikupljeni prihodi u apsolutnom iznosu bili 7,1% viši nego u 2002. godini. U prva tri mjeseca 2005. godine naplaćeni su prihodi 4,3% manji nego u istom razdoblju 2004. godine. Slabija naplata prihoda od očekivane u posljednjih nekoliko godina tumači se razvijenim crnim tržištem tih proizvoda te neučinkovitošću administrativnih mjera za njegovo suzbijanje.

Projekcija prihoda državnog proračuna u razdoblju 2016. – 2018. temelji se na očekivanom oporavku gospodarske aktivnosti, uzimajući u obzir promjene poreznih politika koje su već usvojene, ali će dodatne učinke imati i u 2016. godini kao i projicirano povećanje iskorištenosti EU fondova. Pritom je polazna osnova za projekcije ostvarenje prihoda proračuna u 2015. godini. U projekciju su uključene mjere koje je u svrhu provođenja postupka prekomjernog proračunskog manjka usvojila Vlada RH u prethodnoj godini, a imaju utjecaj u planskom trogodišnjem razdoblju. Spomenute mjere prvenstveno se odnose na povećanje trošarina na energente i električnu energiju te duhanske proizvode. Sukladno odredbama Zakona o proračunu vlastiti i namjenski prihodi proračunskih korisnika sastavni su dio državnog proračuna i uplaćuju se u državni proračun. Zakon o izvršavanju državnog proračuna u prethodnim godinama propisivao je za korisnike u znanosti, visokom obrazovanju, zdravstvene ustanove, pravosuđe.

Prihod od posebnih poreza i trošarina projiciran je na temelju očekivanog kretanja potrošnje trošarinskih proizvoda, uzimajući u obzir cjelogodišnje učinke izmjena propisa u trošarinskom sustavu odnosno kod trošarina na energente i električnu energiju te trošarina na duhan.

Sukladno navedenom, za 2016. prihodi od trošarina planirani su u ukupnom iznosu od 14 milijardi kuna, a na sličnoj razini zadržati će se i tijekom 2017. i 2018. godine.³⁴

³⁴ <https://vlada.gov.hr/UserDocImages/Sjednice/2016/7%20sjednica%20Vlade/7%20-%201.4.pdf>

4. Oporezivanje duhanskih proizvoda u EU

4.1. Ograničenje duhanskih proizvoda unutar EU

Količina koja se može kupiti ili ponijeti nije ograničena za privatne osobe koje putuju iz jedne države članice EU-a u drugu, ako su kupljeni proizvodi za osobnu upotrebu, a ne za preprodaju. Porezi (PDV i trošarine) uključeni su u cijenu proizvoda u zemlji u kojoj je kupljen te stoga ne mora se podmirivati nikakva druga potraživanja ni u jednoj drugoj državi članici EU- a.

Kao bi se utvrdilo jesu li proizvodi namijenjeni osobnoj upotrebi, carinska tijela EU- a mogu uzeti u obzir nekoliko različitih elemenata kao što su: posjedujete li komercijalno poduzeće, način na koji je roba pakirana i prevezena. U obzir se uzima i količina proizvoda.

Duhanski proizvodi

Gornja i donja granična vrijednost ovise o državi članice EU- a. Ako država članice EU- a primjenjuje, može ih primjenjivati samo na putnike koji putuju kopnom i morem (Bugarska, Grčka, Mađarska, Latvija, Litva, Poljska i Slovačka) ili na sve putnike (Estonija i Rumunjska).³⁵

Gornja granična vrijednost	Donja granična vrijednost
200 cigareta	40 cigareta
100 cigarilosa	20 cigarilosa
50 cigara	10 cigara
250 g duhana	50 g duhana

Izvor: https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/carry/alcohol-tobacco-cash/index_hr.htm

³⁵ Izvor: https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/carry/alcohol-tobacco-cash/index_hr.htm

4.2. Trošarine na duhanske proizvode u EU

Trošarinama na duhanske proizvode u EU oporezuju se cigarete, cigare, cigarilosi i duhan za pušenje. Oporezivanje duhanskih proizvoda uređeno na razini EU primjenjuje se od 1.siječnja.1993. Pripreme na uspostavljanju zajedničkog sustava oporezivanja za sve zemlje članice započele su još 1985. godine, kada je Komisija EU Bijelom knjigom preporučila potpuno usklađivanje posebnih poreza na proizvodni duhan. Međutim, potpuna harmonizacija nije prihvaćena, pa je Vijeće donijelo dvije temeljne smjernice kojima se određuje:

- zajednička porezna struktura (definiranje oporezivih poreza)
- minimalne porezne stope (pri čemu svaka zemlja članica može uvoditi i više stope od minimalno određenih u svojoj zemlji ovisno o vlastitim gospodarskim okolnostima (fiskalnim, zdravstvenim, ekološkim, poljoprivrednim, proizvodnim)
- oporezivanje PDV- om proporcionalno maloprodajnoj cijeni
- postupci pohrane i prometa oporezivih proizvoda³⁶

³⁶ <http://www.ijf.hr/trosarine/duhan.pdf>

5. Tržište duhana u Hrvatskoj

5.1. Proizvodnja duhana u Hrvatskoj

Hrvatsko tržište duhana je oligopolno i na njemu dominira pet kompanija globalnih i regionalnih lidera. Prodajom domaćeg proizvođača duhana i duhanskih proizvoda hrvatsko tržište duhana od 2015. očekuju brojne promjene poput mogućeg smanjenja domaće proizvodnje koja u 2014. čini oko 6,5% ukupno proizvedenog duhana u svijetu. Zbog neelastičnosti u potražnji, cijene duhana rastu, ali rastu cijena dodatno pridonose i visoke trošarine na duhanske proizvode. Analiza tržišta pokazuje da promjena strukture trošarina utječe na povećanja cijena i smanjenje prometa duhanskih proizvoda što se odražava na smanjenje potražnje i proizvodnje duhana. Zbog nove oligopolne strukture tržišta očekuje se smanjenje domaće proizvodnje duhana, a država će težiti povećanju proračunskih prihoda kroz rast proporcionalne komponente trošarine na cigarete i duhanske prerađevine.

Hrvatskom duhanskom industrijom posljednjih deset godina dominira domaći proizvođač – Tvornica duhana Rovinj (TDR). Tom proizvođaču struktura trošarina značajno utječe na cijenu i promet cigareta i duhanskih prerađevina. Tvornica duhana Rovinj je najveći proizvođač u Hrvatskoj. Posluje u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Kosovu, Makedoniji, Sloveniji, Srbiji, Češkoj, Italiji, Španjolskoj i Njemačkoj.

Hrvatska je globalnim duhanskim kompanijama zanimljiva zbog razvijene domaće proizvodnje duhana. Jedni od proizvođača su i Hrvatski duhana i Agroduhan Slatina.

Hrvatski duhani ima dugu tradiciju proizvodnje duhana koja je započeta još 1850- ih godina. Posjeduju jedan od najmodernijih pogona za obradu duhana u Europi.³⁷

³⁷ Izvor: <https://bib.irb.hr/datoteka/822084.bajo-jurinec.pdf>

5.2. Uzgoj duhana u Dalmaciji

Prve naznake dolaska duhana na područje Dalmacije, u Dubrovačku Republiku datira iz 1632. godine kada se spominje uvoz duhana iz Ancone. Kroz povijest, s promjenama vlasti i različitih monopolističkih odredba i zabrana uzgoja duhana koji su se primjenjivali i na Dalmaciju, uzgoj duhana je oscilirao, sukladno zabranama i odredbama.

Prvi službeni podaci o proizvodnim količinama i površinama pod duhanom datiraju iz 1884 godine, kad se na području Dalmacije duhan uzgajao na površini od 3,3 ha, a uzgojem se bavilo 89 gospodarstava. Uzgoj duhana je bio u konstantnom porastu do 1903 godine, kada se uzgajao na 1.257,2 ha i uzgojem se bavilo 19.973 gospodarstva.

Povećanoj proizvodnji i potražnji na tržištu duhana, u Dalmaciji su osnivane i duhanske stanice. Uslijed velike ekonomske krize i odredbama o zabrani i ograničenju uzgoja duhana u Dalmaciji, te svrstavanjem duhana uzgojenog u Dalmaciji u niže kategorije i smanjenja otkupne cijene koja je bila niža od troškova uzgoja, za uzgajivače duhana u Dalmaciji su uslijedila teška vremena i duhan se sve više počeo napuštati. Sukladno tome, poraslo je krijumčarenje i šverc duhana. Počele su se zatvarati duhanske stanice i duhanska industrija u Dalmaciji je potpuno iščezla krajem 1970-ih godina. Duhan je u Dalmaciji bio zaslužan za gospodarski razvoj i iznimno važna gospodarska grana.³⁸

³⁸ Izvor: https://bib.irb.hr/datoteka/896595.Povijesni_pregled_uzgoja_duhana_u_Dalmaciji-MCagali.pdf

5.3. Crno tržište duhana

Crno tržište dio je gospodarskog poslovnog sektora u kojem se odvijaju ilegalne gospodarske transakcije, osobito protuzakonita kupnja i prodaja robe. Ne evidentiraju se i ne podliježu plaćanju poreza.

Najveće količine ilegalnih cigareta zabilježene su u Francuskoj i Poljskoj tzv. illicit white cigarete, na koje otpada više od trećine ukupno konzumiranih ilegalnih cigareta u EU, u 28% slučajeva pakirane su u kutijama s oznakama na bjeloruskom jeziku, odnosno predstavljaju lokalne brendove bjeloruskih duhanskih industrija poput Festa, American Legend, Jin Linga na tržištu EU, dok se u Hrvatskoj, koja je s količinom manjom od 500 milijuna komada cigareta minoran "švercer" u EU, "illicit white" prvi put pojavljuju u manjim količinama iz Italije. Od 5,74 milijarde cigareta, što je oko 700 milijuna manje nego godinu prije, svaka peta je na našem tržištu bila ilegalna- 4,3% bilo ih je krijumčareno, a 0,8 % s nekog stranog tržišta. Manji broj švercanih cigareta u Hrvatskoj tumači se povećanim provjerama na graničnim prijelazima zbog migrantske krize, prevencijom pušenja, ali i manjom kupovnom moći zbog koje je puno građana posljednjih godina prešlo na rezani duhan.

Vlade država članica EU lani su izgubile gotovo 11,3 milijarde eura na poreznim prihodima zbog ilegalne prodaje cigareta, od kojih Hrvatska 29 milijuna eura ili 217,5 milijuna kuna. U najnovijem izvješću revizorske tvrtke KPMG, koje je obuhvatilo 28 zemalja EU te Švicarsku i Norvešku, tvrdi se da je čak 53 milijarde cigareta odnosno svaka deseta konzumirana na tržištu Unije u 2015. bila krivotvorena, krijumčarena ili pak legalno proizvedena u jednoj državi s namjerom ilegalnog izvoza u druge zemlje gdje se prodaje i distribuira bez dozvole i plaćanja poreza.³⁹

³⁹ Izvor: članak: <http://www.poslovnih.hr/hrvatska/na-svercu-cigareta-drzavna-blagajna-izgubi-milijardu-kuna-314554>

Crno tržište, prema najnovijim istraživanjima, koje je proveo Ured Europske unije za intelektualno vlasništvo, pokazalo je da se svake godine zbog krivotvorenja u 13 glavnih gospodarskih sektora u EU izgubi 60 milijardi eura, a u Hrvatskoj oko 398 milijuna eura ili 12,6 posto izravne prodaje. U proteklih pet godina EUIPO prati gospodarski trošak krivotvorenja u sektorima za koje je poznato da su osjetljivi na povrede prava intelektualnog vlasništva. Podaci pokazuju da izravni godišnji gubitci u EU u tim sektorima iznose 60 milijardi eura, što čini 7,5 posto njihovih prihoda od prodaje, a to je posljedica krivotvorenih proizvoda na tržištu. U izvješću se procjenjuje i da se godišnje u Hrvatskoj u 13 sektora zbog krivotvorenja gubi 12,6 posto izravne prodaje, što godišnje iznosi oko 398 milijuna eura. Pet sektora u Hrvatskoj s najvećim gubitcima u prodaji su sektor lijekova, sektor odjeće, crno tržište pametnih telefona, kozmetika i sektor vina i žestokih pića.⁴⁰

U Hrvatskoj i u svim dijelovima gradova crno tržište ima dominantnu ulogu. Svakim danom susrećemo se s švercanjem robe, kozmetike, duhana, pića, knjiga, torbi. Slobodna prodaja odvija se na nezakonitim mjestima, pogotovo glavnu ulogu čine mjesta na otvorenoj površini. Crno tržište obuhvaća slobodnu prodaju, dio je gospodarskog sektora u kojem se odvijaju ilegalne gospodarke aktivnosti, dolazi do slobodnog formiranja cijena. Svaka prodaja na ilegalnom tržištu ne evidentira se i ne podliježu plaćanju poreza.

⁴⁰ <https://www.slobodnadalmacija.hr/novosti/biznis/clanak/id/550021/cvjeta-crno-trziste-u-hrvatskoj-naveliko-se-krivotvore-lijekovi-odjeca-kozmetika-mobiteli-godisnje-se-zbog-piratstva-izgubi-398-milijuna-eura>

6. Zaključak

Porez je financijska naplata, ili druga nametnuta obaveza koju pravna ili fizička osoba mora plaćati državi. Porezi su stari koliko i civilizacija. Nema ni jedne civilizacije koja nije ubirala porez. Hrvatski porezni sustav utemeljen je na skupu izravnih i neizravnih poreza. Temeljni izravni porezi jesu: porez na dobit, porez na dohodak i prirez porezu na dohodak. Temeljni neizravni porezi jesu: porez na dodanu vrijednost, trošarine i porez na promet nekretnina.

U Hrvatskoj je prva trošarina uvedena na kavu u srpnju 1993. godine. Godinu dana kasnije kasnije uvode se trošarine na nafne derivate, duhanske proizvode, alkohol, pivo, bezalkoholna pića. U ovom radu opisao se zakon o posebnom porezu na duhanske proizvode, koji se primjenjuje od 16. lipnja 1994. godine.

Trošarine na duhanske proizvode u Hrvatskoj su, prema vrstama proizvoda koji se oporezuju, usklađene sa sustavom EU. Postupak oporezivanja usklađen je s postupkom u EU. Proizvodi se do isporuke nalaze u skladištima i nakon plaćanja trošarine označavaju se kontrolnim markicama i nakon toga puštaju na tržište.

U današnje vrijeme postoje mnogobrojni članci kako je duhan štetan za zdravlje. S druge strane duhan pomaže u održavanju zdravlja. Prihodi od trošarina na duhanske proizvode kontinuirano rastu. Vlada povećava trošarine na cigarete, sitno rezani duhan i ostali duhan za pušenje, gdje je specifična trošarina u 2017. godini iznosila 265,00 kuna za tisuću komada cigareta. U 2018. godini specifična trošarina iznosi 310,00 kn, dok ukupna trošarina na tisuću komada iznosi 725,00 kuna, što je dokazano i u primjeru obračuna. Zbog oligopolne strukture tržišta, država će težiti povećanju proračunskih prihoda kroz rast trošarina na cigarete i duhanske preradevine.

Tržište duhana ima oligopolno uređenje, česte promjene zakona i cijena duhanskih proizvoda.

Analiza tržišta pokazuje da promjene trošarina utječe na povećanja cijena i smanjenje prometa duhanskih proizvoda što se odražava na smanjenje potražnje i proizvodnje duhana.

U Hrvatskoj dominira pet kompanija globalnih i regionalnih lidera. Posljednjih deset godina dominira domaći proizvođač – Tvornica duhana Rovinj (TDR).

7. Literatura

Knjige:

1. Marina Kesner – Škreb, Danijela Kuliš (2010): Porezni vodič za građane
2. Barac Zdravka, Fabijančić Zlatko (2002): Posebni porezi

Internet izvori:

1. Ministarstvo financija, Carinska uprava: visina trošarine duhanskih prerađevina:
<https://carina.gov.hr/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/najcesca-pitanja-i-odgovori-3645/duhanske-preradjevine-3739/predmet-oporezivanja/3925>
2. Trošarine na duhanske proizvode: oporezivanje duhanskih proizvoda u EU i RH:
<http://www.ijf.hr/trosarine/duhan.pdf>
3. Zakon o posebnom porezu na duhanske proizvode (Redakcijski pročišćeni tekst, Narodne novine br. 136/02- pročišćeni tekst, 95/04,38/09)
http://porezi.net/zakoni/b_Trosarine/Zakon_o_osebnom_porezu_na_duhanske_proizvode.htm
4. Obrazloženje državnog proračuna i financijskih planova izvanproračunskih korisnika za 2016. i projekcije za 2017. i 2018. godinu: (10.ožujka.2016. Zagreb)
<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/2016/7%20sjednica%20Vlade/7%20-%201.4.pdf>
5. Čagalj Marin, Josip Gugić, Frane Strikić: “ Povijesni pregled uzgoja duhana u Dalmaciji“Knin,Hrvatska :
https://bib.irb.hr/datoteka/896595.Povijesni_pregled_uzgoja_duhana_u_Dalmaciji-MCagalj.pdf
6. Dr.sc. Anto Bajo, izvanredni profesor: Hrvatsko tržište duhana i trošarine na duhanske proizvode:Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
<https://bib.irb.hr/datoteka/822084.bajo-jurinec.pdf>
7. Ograničenja za alkohol i duhan unutar EU-a:
https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/carry/alcohol-tobacco-cash/index_hr.htm
8. Porezi- definicija, obilježje, klasifikacija, opravdanje:
https://www.veleri.hr/files/datotekep/nastavni_materijali/k_poduzetnistvo_2/4%20-%20Porezi%20-%20definicija,%20obiljezja,%20klasifikacija,%20opravdanje.pdf

9. Porezi – enciklopedija:

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=49530>

Članak:

1. Poslovni dnevnik: <http://www.poslovni.hr/hrvatska/na-svercu-cigareta-drzavna-blagajna-izgubi-milijardu-kuna-314554>

8. Sažetak

Posebni porezi (trošarine) obuhvaćaju skupinu poreza na motorna vozila, kavu i bezalkoholna pića, osiguranja od automobilske odgovornosti i premije kasko osiguranja cestovnih vozila, oporezivanje duhana, energeneta i električne energije. Pripadaju skupini državnih poreza. U ovom radu obrađivalo se porez na duhan i duhanske prerađevine. Kao primjer, pokazali smo obračun trošarina na cigarete i e- tekućinu. Opisali smo ograničenje količine uvoza ili izvoza duhana u EU te prihod od trošarina. Analiziralo se tržište duhana, posebno uzgoj duhana i crno tržište.

Ključne riječi: trošarine, duhan, duhanske prerađevine

Summary

Special taxes (excise) include a group of taxes on motor vehicle, coffe and non – alcoholic drinks, car insurance and casco insurance, tax on tobacco, energy and electricity. They belong to a group of state taxes. In this work we described tax on tobacco and tobacco products. As a example, we showed the calculation excise duty on cigarettes and e- liqued. Described quantity limitation import and export tobaccos in EU and income of excise. Analyzed tobacco market, especially tobacco production and black market.

Key words: excise, tobacco, tobacco products